

KUMPULAN PROJECTEN

ACTIVITEITEN EN PROJECTEN VOOR DUURZAME SAMENWERKING OM DUURZAME ONTWIKKELINGSHULP TOT STAND BRENGEN OP DE MOLUKKEN

In de programmanieuwsbrief van 18 oktober 2018 is aangegeven, dat als basis voor de ontwikkeling van het werkprogramma 'Werken met duurzame coalities' gekozen is voor de zeventien duurzaamheidsdoelen¹ van de VN. Om de Molukse gemeenschap actief te betrekken bij het zoeken, vinden en helpen implementeren van oplossingen voor de complexe problemen waar vooral de kwetsbare groepen binnen de samenleving op de Molukken dagelijks mee worden geconfronteerd is zowel een brede als een gemeenschappelijke basis nodig. De duurzaamheidsdoelen is zo'n basis, die duurzame samenwerking mogelijk maakt.

Duurzame ontwikkeling vergt echter structurele veranderingen: een transitie die uiteindelijk moet leiden tot duurzame producten, productiemethoden, en een consumentengedrag dat meer op duurzaamheid is gericht. Zo'n transitie bewerkstelligen zal gezien de huidige situatie op de Molukken zeer moeilijk gaan, omdat men het belang van duurzame ontwikkeling nog onvoldoende in ziet. Zo is er van de kant van de overheid weinig te merken als het gaat om de implementatie van de duurzaamheidsdoelen. In de media wordt ook alleen aandacht daaraan besteed, wanneer regionale bestuurders bij een landelijke schoonmaakactie aanwezig zijn. Zelfs in het hoger onderwijs wordt anno 2019 nog te weinig aandacht aan duurzame ontwikkeling geschonken.

Men zal toch eerst het belang van de duurzaamheidsdoelen voor het bewerkstelligen van duurzame ontwikkeling als alternatief voor de huidige ontwikkelingsaanpak (gebaseerd op continue economische groei) moeten onderkennen, wil men de situatie kantelen richting duurzaamheid. Werken aan bewustwording hierover is daarom de eerste randvoorwaarde waar met name de provinciale overheid aan moet werken, wil men de uitdaging met succes aangaan. Hetzelfde geldt ook voor de Molukse verenigingen (kumpulans), stichtingen die kleinschalig hulp aan de Molukken verlenen of willen verlenen.

In deze vierde en laatste programmanieuwsbrief² wordt op hoofdlijnen de inhoud van het werkprogramma 'werken met duurzame coalities' beschreven.

Carel Usmany

Bij de ontwikkeling van het werkprogramma is bewust gekozen om het potentieel van de Molukse gemeenschap als vertrekpunt te nemen voor het creëren van duurzame oplossingen³. De Molukse gemeenschap beschikt over voldoende creativiteit waar nog onvoldoende van gebruik wordt gemaakt om de kennis, expertise te ontwikkelen die vereist zijn om de transitie naar een duurzame,

gezonde, en veilige samenleving op de Molukken te kunnen faciliteren. Het werkprogramma heeft daarom: het herkenbaar maken, versterken, en inzetten van dit potentieel als doelstellingen. Hoe deze worden vertaald in de vereiste inspanningen (activiteiten en projecten) wordt op hoofdlijnen hierna beschreven.

HUIDIGE SITUATIE OP DE MOLUKKEN

Het lukt de provinciale overheid op Molukken⁴ nog steeds niet om de complexe problemen⁵ van kwetsbare groepen in de samenleving aan te pakken. Ze missen de vereiste kennis en expertise om complexe problemen te onderzoeken, oplossingen daarvoor te bedenken, en deze in een beleid om de regio op een duurzame wijze te ontwikkelen om te zetten. Lokale gemeenschappen krijgen daarom vaak van hun bestuurders te horen, dat er geen geld is als zij met plannen komen om hun leefomstandigheden te verbeteren. Om de plannen toch te kunnen realiseren wordt daarom regelmatig een beroep gedaan op individuen of kumpulans in Nederland om te helpen. Daarbij gaat het

Figuur. Topografische kaart Oost Indonesië. Bron: LSEM

vaak om plannen, zoals: het aanbrengen van een eenvoudige distributienet voor schoonwater, of verlichting voor huizen die geen aansluiting op het net hebben. Maar ook om plannen, zoals: het bemensen van een lokale gezondheidspost; het ondersteunen van ouderen en gehandicapten, of het verbeteren van de teelt van groente en fruit.

De verleende hulp is kleinschalig en wordt doorgaans in samenwerking met kumpulans gerealiseerd, die dan een duurzaam karakter daaraan proberen te geven. Zo proberen zij met steun van NGO's of bedrijven het gebruik van aangepaste, milieuvriendelijke technologie te stimuleren, zoals: het gebruiken van eigen gemaakte compost bij de teelt van groenten en fruit in plaats van kunstmest;

1 VN agenda Sustainable Development Goals 2030

2 De programmanieuwsbrief 1, 2, en 3 staan op: <http://www.pro-kumpulan.nl>

3 Duurzame oplossingen zijn oplossingen waarmee bij de realisatie rekening gehouden wordt met de behoefte van de toekomstige generaties

4 Het gedeelte onder 'Laut Seram' op de topografische kaart hierboven

5 Het is de overheid niet gelukt om het armoedepercentage op de Molukken in het kader van het VN Millenniumprogramma (2010-2015) te halveren. Anno 2018 behoort de Molukken tot de vijf provincies (in totaal 200) met een relatief hoge armoedepercentage (2018, 19,2%) ten opzichte van het landelijke percentage 2016, 10,9%). Bron: <https://www.indonesia-investments.com>

het toepassen van zonnepanelen voor het oppompen en verdelen van schoonwater of om LED-lampen mee te voeden. Om het gebruik van plastic bekertjes en flessen zoveel mogelijk te beperken proberen ze ook het gebruik van kleine waterfilters in combinatie met metalen drinkwaterflessen te stimuleren.

Ook als er geen hulpvraag is het verlenen van hulp aan de kwetsbare gemeenschappen op de Molukken nodig. Het gaat vaak om kwetsbare groepen (jonge gezinnen, ouderen, gehandicapten), die niet over de middelen en mogelijkheden beschikken om verandering aan te brengen in de armoedige leefomstandigheden waaronder zij moeten leven. Het helpen verbeteren van hun leefomstandigheden verdient daarom onze aandacht en betrokkenheid. Voor de Molukse gemeenschap betekent dit dat we daarmee niet alleen onze onderlinge verbondenheid versterken, ook geven we betekenis⁶ aan wat we beschouwen als de Molukse identiteit.

Maar wil de verleende hulp enig positief effect hebben op de leefomstandigheden van de hele dorpsgemeenschap dan zal de omvang daarvan moeten worden vergroot. Ook zal deze meer gericht moeten zijn op het faciliteren van de gemeenschappen bij het zoeken en implementeren van duurzame oplossingen. De agenda 'duurzaamheidsdoelen 2030' van de VN biedt hiervoor een mogelijkheid. Echter, zonder een goed functionerende kennisinfrastructuur en een overheidsapparaat (regionaal en lokaal) die wil meewerken, zal het zeer moeilijk worden voor gemeenschappen om met andere partijen, zoals: onderwijsinstellingen; particuliere bedrijven, en NGO's langdurige samenwerkingsverbanden aan te gaan om deze duurzaamheidsdoelen te realiseren.

WERKPROGRAMMA

Het werkprogramma is gericht om via co-creatie en innovatie kennis en vaardigheden (competenties) te ontwikkelen binnen de Molukse gemeenschap en om deze daarna in te zetten om duurzame ontwikkeling op de Molukken te faciliteren. Kumpulans hebben daarin een faciliterende rol. Zij beschikken reeds over netwerken in Nederland en op de Molukken, die voor de ontwikkeling van de vereiste competenties geschikt zijn. Via deze netwerken kunnen hulpprojecten worden opgestart, die ook als praktijkleerplaats en ontmoetingsruimte fungeren om op kleine schaal samen aan nieuwe, duurzame oplossingen te werken en ermee te experimenteren. Bij succes kunnen deze dan geleidelijk aan worden opgeschaald. De vier hoofdcomponenten van het werkprogramma zijn.

1. Het inventariseren van de problemen in de onderstaande publieke sectoren:

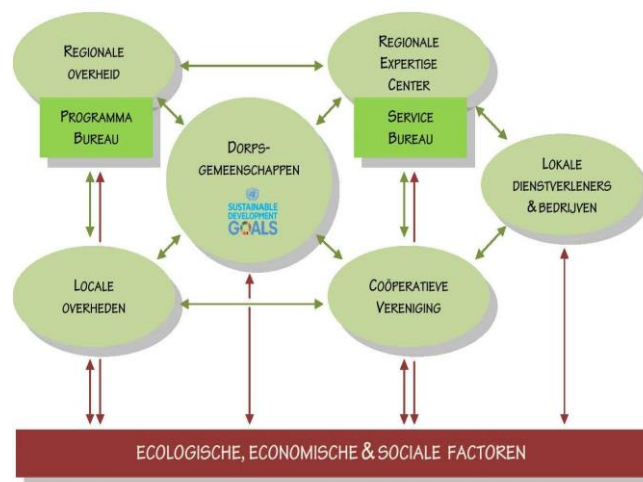
- gezondheidszorg
- onderwijs
- milieuzorg
- drinkwater en sanitatie
- energieopwekking en distributie
- afvalcollectie en verwerking

- logistiek en transport
- informatie en telecommunicatie

2. Het ondersteunen bij het vernieuwen en uitbreiden van bestaande onderwijsprogramma's om er voor te zorgen dat de aspecten van duurzaamheid en maatschappelijke betrokkenheid in het onderwijs ook voldoende aandacht krijgen, met name met betrekking tot onder punt 1 genoemde sectoren

3. Het verlenen van ondersteuning bij de realisatie van bedrijven, instellingen, en non-profit organisaties die zich gaan toeleggen op de productie van goederen en verlenen van diensten om de duurzame oplossingen te kunnen implementeren in de bovengenoemde sectoren. Bij de productie- en serviceverlening zijn de maatschappelijke betrokkenheid en het behoud van natuurlijke hulpbronnen leidend.

4. Het bevorderen van duurzame ontwikkeling op de Molukken door het opschalen van de beproefde oplossingen naar regionaal niveau te faciliteren, rekening houdend met het spanningsveld tussen ecologie, economie, en maatschappij.

Figuur 2. Relatie diagram dorpsgemeenschappen en stakeholders

De rollen en relaties van de actoren bij de implementatie van het werkprogramma die betrokken zijn, is schematisch weergegeven in figuur 2.

VERBETERINGSVOORSTELLEN

Aan de hand van de resultaten van de inventarisatie van de problemenvelden (punt 1) zal aan kumpulans worden gevraagd alternatieve oplossingen aan te dragen, waarmee ook de programmalijnen kunnen worden ontwikkeld (zie figuur 4, pag. 4). Per kumpulan wordt vervolgens bekeken, welke van de aangedragen alternatieve oplossingen voor hen financieel haalbaar zijn. Voor deze geselecteerde oplossingen worden dan de criteria en randvoorwaarden voor de realisatie vastgesteld en tot een verbeteringsvoorstel samengebundeld, die de kumpulan kan gebruiken om haar achterban te informeren.

BEGELEIDING & OPLEIDING

⁶ De betekenis van onderlinge verbondenheid is van belang voor de identiteitsbeleving, vooral nu het besef dat het verblijf in Nederland niet meer tijdelijk maar permanent is.

De onderwijsactiviteiten zijn inspanningen die nodig zijn om tegemoet te kunnen komen aan vakinhoudelijke randvoorwaarden. Het betreft kennisaspecten, zoals: bijvoorbeeld op het vereiste vakinhoudelijke kennis- en expertiseniveau van de participanten zowel in Nederland als op de Molukken. Daarnaast gaat het ook om de sociale vaardigheden, zoals: communicatie, rapportage, omgang met conflicten. Vaardigheden waarover men moet beschikken om in groepsverband goed te kunnen samenwerken. Wat aan inspanning, in de vorm van begeleiding en opleiding, nodig is om te voldoen aan de vakinhoudelijke randvoorwaarden zal op basis van de eerder vastgestelde criteria in een begeleidingsplan worden vastgelegd. Dit begeleidingsplan en de verbeteringsvoorstellen vormen samen de basis voor de ontwikkeling van de vereiste competenties van de kumpulanten die aan het werkprogramma deelnemen.

ONDERSTEUNENDE ACTIVITEITEN

Bij ondersteunende activiteiten gaat het om de inspanningen die zijn vereist om de realisatie van de duurzame verbeteringen in het kader van het werkprogramma te doen slagen. Op basis van de verbeteringsvoorstellen en begeleidingsplan zullen samen met de participanten de volgende plannen worden gemaakt:

- faciliteitenplan (middelen)
- personeelsplan (vrijwilligers)
- financieringsplan (gelden)
- voorlichtingsplan (communicatie)

Om in een vroeg stadium met de leden van de kumpulans te kunnen overleggen over de realisatie van hun verbeteringsvoorstellen zal voor elk verbeteringsvoorstel de projectkosten worden geraamd. De kostenraming wordt pas in een definitieve projectbegroting omgezet als het projectteam dat de kumpulanten vertegenwoordigt voldoende zicht heeft op wat er werkelijk vereist is aan menskracht, middelen en voorzieningen om de verbeteringsvoorstellen te kunnen realiseren. Is de kostenbegroting gemaakt, dan wordt deze met de bovengenoemde plannen samengebundeld tot een projectvoorstel en voor advies aan het programmaplatform voorgelegd.

BEOORDELING VAN HET PROJECTVOORSTEL

De projectvoorstellen worden door het programmaplatform beoordeeld, of deze financieel en technisch gezien voldoende onderbouwd zijn. Bij deze beoordeling wordt de voorzitter van de taskforce betrokken die de kumpulanten vertegenwoordigt, zodat alle betrokken actoren voldoende vertegenwoordigd zijn in het beoordelingsproces.

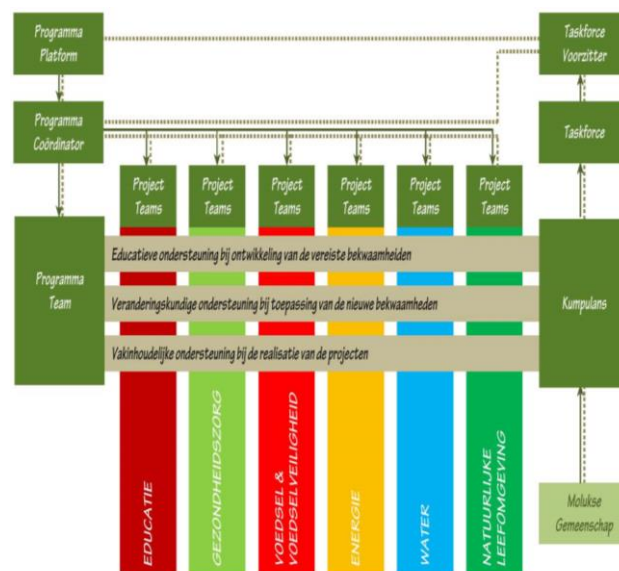
De projectteams die verantwoordelijk zijn voor de projectvoorstellen worden via de programmacoördinator over de uitkomst van het advies geïnformeerd. Ook wanneer zij aanvullend werk moeten verrichten als uit het advies blijkt dat de onderbouwing van het projectvoorstel nog onvoldoende is. De projectteams kunnen dan de achterban daarover informeren, of ze mobiliseren om eventueel

benodigde extra gelden bijeen te brengen die volgens het advies voor de realisatie van hun verbeteringsvoorstellen nodig zijn.

ORGANISATIE EN INFORMATIE

MOLUKSE INSTELLINGEN & ORGANISATIES

Om zoveel mogelijk van de reeds opgebouwde kennis en expertise binnen de Molukse gemeenschap gebruik te maken verdient het onderbrengen van het werkprogramma bij een bestaande Molukse (kennis)instelling de voorkeur, omdat die naast een groot netwerk ook over voldoende facilitaire voorzieningen beschikt (balie, kantoor- en zaalruimte). Via haar netwerk kan zij zorgdragen voor de vorming van een programmaplatform, dat het programmateam⁷ bij de voorbereiding en realisatie van het werkprogramma adviseert (figuur 3). Ook is het vaak mogelijk om binnen zo'n instelling met een kleine uitbreiding een administratief servicepunt te realiseren, die de programma-administratie en de interne en externe communicatie

Figuur 3. Programmaorganisatiestructuur op basis van 'regie zonder macht'

gaat uitvoeren. Een andere reden om het werkprogramma onder te brengen bij zo'n Molukse (kennis)instelling is de herkenbaarheid die zowel in Nederland als op de Molukken van belang is: vooral als het gaat om het verkrijgen van formele goedkeuring van overheden om, of als het gaat om afhandeling van hulpaanvragen van de counterpart⁸ op de Molukken.

INFORMATIESTROOM

Het verstrekken van informatie over de programma-activiteiten, of andere activiteiten, zoals: cursussen, contactdagen voor kumpulanten, projectpresentaties, of de verspreiding van de digitale nieuwsbrief wordt door het programmaservicepunt verzorgd. Door de nieuwsbrief te voorzien van een link kan men aanvullende informatie, zoals: digitale cursus- en voorlichtingsmateriaal via de website⁹ opvragen of downloaden.

⁷ Buro Pro-kumpulan zal het programmaplatform faciliteren bij de vorming van het programmateam

⁸ Als counterpart op de Molukken is gekozen voor de realisatie van een Regionaal Expertise Centre (REC) dat bij een hoger onderwijsinstelling zal worden ondergebracht.

⁹ De website kan worden geïntegreerd binnen de bestaande website van de kennisinstelling.

PROGRAMMAREALISATIE

Voor de duur van het werkprogramma is een periode van twee keer vijf jaar (2020–2025 en 2026-2030) gekozen. De eerste fase is gericht op de ontwikkeling van vakinhoudelijke kennis en sociale vaardigheden van de kumpulanleden. De tweede fase is gericht op het opschalen van de ontwikkelde duurzame aanpak.

Eerste fase

Het versterken van de kennis en expertise van de publiek sector (punt 1, probleemvelden) is het aandachtspunt in de eerste fase. In deze fase vindt de verdere uitwerking van de verbeteringsvoorstellen plaats. De eerste groep projecten die daaruit voortkomen hebben betrekking op de volgende publieke sectoren.

1. Informatievoorziening
2. Energievoorziening
3. Drinkwatercollectie en distributie
4. Inzameling en verwerking van afval
5. Logistiek en distributie

Naast het verbeteren van de bestaande basisfaciliteiten worden ook de specifieke cursussen, trainingen, en voorlichting die daarbij nodig zijn in samenwerking met de bestaande, lokale en regionale onderwijsinstellingen op de Molukken verzorgd.

Een groot deel van de kumpulan-projecten zal mogelijk tegen het einde van 2025 gereed zijn. Het oprichten van een coöperatieve vereniging zal daarom nodig zijn om het beheer en onderhoud van de gerealiseerde voorzieningen te kunnen ondersteunen. Ook om de continuïteit daarvan te kunnen borgen.

Tweede fase

Naar alle waarschijnlijkheid zal de overgang van de eerste naar de tweede fase geleidelijk plaatsvinden. De ontwikkelde kennis en vaardigheden zijn mogelijk al verankerd in de reguliere onderwijsprogramma's en sectorgerichte vervolgonderwijs (punt 2 en 3, probleemvelden). In de tweede fase zal de aandacht en inspanning dan meer komen te liggen op het opschalen, dat met de ontwikkeling en realisatie van een aantal duurzame, kleinschalige publieke basisfaciliteiten¹⁰ begint. In combinatie daarmee wordt het onderwijsaanbod in de particuliere sector (diensverleners, bedrijven, vervoerders) uitgebreid met specifieke trainingsprogramma's om zo kennis en expertise op het gebied van duurzaam¹¹ ondernemen, co-creatie, en innovatie verder te vergroten. Het is met name van belang voor dienstverleners en bedrijven, die opereren in de onderstaande sectoren :

- gezondheidszorg
- handel en industrie
- landbouw, veeteelt en visserij
- utiliteit (weg- en waterbouw)

In het jaar 2025 vindt de eindevaluatie plaats voor de eerste fase. Dan wordt er gekeken of de subdoelen en randvoorwaarden, zoals: beschikbaarheid van vereiste vakinhoudelijke kennis; sociale

vaardigheden, en ervaringskennis voor het opschalen van de ontwikkelde duurzame aanpak van lokaal naar regionaal niveau ook

Figuur 4. Aandachtvelden voor de ontwikkeling van de programmalijnen

zijn gehaald. In het jaar 2030 vindt de eindevaluatie plaats voor de tweede fase, dan wordt er gekeken of de programmadoelstellingen ook werkelijk zijn gehaald: een blijvende toegang tot voorzieningen, en de middelen die zowel voor een duurzame ontwikkeling van de gemeenschappen en haar leden vereist zijn.

KANTTEKENINGEN

In deze laatste programmanieuwsbrief is getracht om een globaal beeld te schetsen van het werkprogramma 'Werken met duurzame coalities', zodat leden van kumpulans en andere geïnteresseerden van Molukse organisaties daarin een aantal gemeenschappelijkheden kunnen herkennen om samen met elkaar te werken aan de ontwikkeling van duurzame gemeenschappen zowel in Nederland als op de Molukken. De achterliggende gedachte is: het gebruik maken van het bestaande menselijk kapitaal of potentieel binnen de Molukse gemeenschap. Het werkprogramma biedt voor zowel de jongere als oudere generatie een ontmoetingsruimte om dit potentieel gezamenlijk te benutten en verder te ontwikkelen. De context voor deze gezamenlijke inspanning zijn de zes aandachtsvelden (figuur 4) waar zeventien duurzaamheidsdoelen (VN-agenda SDGs 2030) over verdeeld zijn.

LITERATUUR

- Kor, R, & G Wijnen (2005). *Essenties van project- en programmamanagement*, Kluwer Deventer
- Roseland, M (2012). *Toward Sustainable Communities*, New Society Publisher
- Sustainable Development Solution Network (2015). *Getting started with sustainable development*, SDSN

¹⁰ Proefinstallatie voor drinkwatervoorziening, afvalwaterverwerking, en energievoorziening

¹¹ Uit de statusrapporten van het steunprogramma van UNDP voor duurzame ontwikkelingsprojecten in Indonesië is op te maken dat projecten op de Molukken niet voor komen.